

POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZE
 Oddział w Zamościu
 ul. Stanisława Staszica 31, 22-400 Zamość
 tel. 516 148 522
 www.zamosc.pttk.pl, e-mail: pttk.zamosc@pro.onet.pl

NIP 922 000 79 60

Regon 950013582

Organizator tur. 039

Pan Dariusz Kopciowski

Wojewódzki Konserwator Zabytków

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Lublinie

Handwritten signature and date:
 p.a.s. / 2025.01.08

**PETYCJA W SPRAWIE WPISANIA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO POLA BITWY Z 31.08.1920 ROKU
 DO REJESTRU ZABYTEKÓW WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO**

Polskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze Oddział w Zamościu wnosi o objęcie specjalną ochroną konserwatorską krajobrazu kulturowego pola bitwy pod Komarowem, gdzie 31 sierpnia 1920 roku rozegrała się największa kawaleryjska bitwa XX wieku.

Nasza organizacja od kilku pokoleń stoi na straży pielęgnowania i promocji historii, piękna przyrody, naturalnego krajobrazu, oraz regionalnych tradycji i zwyczajów. Jesteśmy z nich dumni i szcycimy się nimi zarówno w kraju jak i za granicą. Jednym z najważniejszych wydarzeń historycznych jakie rozegrały się w naszym najbliższym sąsiedztwie jest bitwa pod Komarowem, która łączy w sobie historię aż trzech batalii: austriacko - rosyjskiej z 26 sierpnia - 2 września 1914 r., polsko - bolszewickiej z 31 sierpnia 1920 r. i polsko - niemieckiej z 21 - 22 września 1939 r. Wspomnieć należy również o walkach z lipca 1915 i lipca 1944 roku.

W każdej z tych krwawych bitew stoczonych w paśmie wzgórza 255 położonego w północnej części gminy Komarów Osada, brały udział tysiące żołnierzy wrogich sobie armii. Ich wspólnym mianownikiem, poza anonimowością, był liczny udział Polaków z różnych stron kraju. Walczyli oni przeciw sobie w niesłusznej nieraz sprawie.

Już w okresie międzywojennym zwracano uwagę na wyjątkowość tego terenu i planowano go godnie oraz wyraźnie upamiętnić. Łączyło się to naturalnie z ochroną zachowanego krajobrazu, wobec czego powzięto w tym celu pierwsze prace dokumentacyjne i inwentaryzacyjne. Powstał nawet imponujący malarski tryptyk Jerzego Kossaka przeznaczony dla Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu. Na przeszkodzie stanął wybuch II wojny światowej i zmieniona radykalnie sytuacja polityczna po jej zakończeniu. Dopiero po przemianach ustrojowych możliwy był stopniowy oraz powolny powrót do planów i zamierzeń weteranów bitwy z 1920 roku. Obecnie mimo ogromnego wysiłku wielu osób i organizacji społecznych na czele ze Stowarzyszeniem „Bitwa pod Komarowem” i w pewnym stopniu Polskiego Towarzystwa Turystyczno - Krajoznawczego nie wszystko udało się zrobić w kwestii właściwego upamiętnienia bitwy.

Częścią działań są zapoczątkowane w latach 80 XX wieku coroczne uroczystości rocznicowe. Są one kontynuowane z ogromnym rozmachem.

Działania Stowarzyszenia „Bitwa pod Komarowem” polegające min. na budowie okazałego i spektakularnego pomnika „w szczerym polu” wraz z utwardzoną dzięki jego powstaniu drogą dojazdową wypromowały zarówno miejsce bitwy jak i jego niezwykłą historię. Jest to efekt działań oddolnych grupy pasjonatów mierzących się z wieloma przeciwnościami. Poprzez udostępnienie obszaru kilku historycznych i w pewnym sensie przełomowych bitew, teren na stałe zaistniał w powszechnej świadomości nie tylko miejscowych, ale również Polaków z odległych stron kraju i zagranicy. Po odwiedzeniu miejsca bitwy turyści zwracają zawsze uwagę na niezwykle malowniczy krajobraz, w niewielkim stopniu zmieniony przez działalność człowieka, dzięki czemu można dostrzec idealne pole bitwy wraz z jego głębią, drugim i trzecim planem. Widać wyraźnie wął wzgórza 255 ograniczony od południa doliną rzeki Sieniochy i dalej malowniczą krawędzią Grzędy Sokalskiej z ważną dla bitew drogą Zamość - Tyszowce. Z kolei od północy, pomiędzy lasami rysuje się tak samo podmokła dolina Sieniochy, strategiczna linia kolejowa i droga Zamość - Hrubieszów, a na horyzoncie wzgórza Działów Grabowieckich. Krajobraz sielski i przepiękny - niczym nie zakłócony od wieków. To właśnie te widoki, perspektywy i „wgląd w otoczenie” były jednym z czynników decydujących o stoczeniu tutaj bitew, mimo różnych warunków zewnętrznych. Miejsce to wydaje się komplementarne pod każdym względem - historycznym, przyrodniczym, krajobrazowym, patriotycznym i przede wszystkim emocjonalnym.

Jako krajoznawcy i przewodnicy mamy dobre porównanie z innymi, podobnymi miejscami. Przykładem może być Królewski Kąt nad Bugiem z polem bitwy z 22 lipca 1018 roku. Innym - z czeskich Moraw pobojuwisko ze Sławkowa/Austerlitz z 5 grudnia 1805 roku. Kolejnym choćby, pole bitwy pod Mohaczem na Węgrzech z 29 sierpnia 1526. Jeszcze innym, symbolicznym - Valmy we francuskiej Szampanii z 20 września 1792 roku. Każde z podanych miejsc jest nienaruszalne w powszechnej świadomości społecznej. „Siła rażenia” emocjonalnego i narracyjnego odczuwana przez odwiedzających na długo pozostaje w ich pamięci.

Od momentu odsłonięcia pomnika 28 sierpnia 2022 roku sam Oddział PTTK Zamość obsłużył już kilkadziesiąt większych i mniejszych grup turystów pragnących go zobaczyć. Przyjazd na wzgórze w Wolicy Śniatyckiej zawsze jest pełen emocji i pozytywnych doznań. Na miejscu odwiedzający z zaskoczeniem wielokrotnie powtarzają, że czują tę przestrzeń i dzięki narracji przewodników przeżywają historię na nowo. Zapewniają, że zachęcą znajomych do odwiedzin oraz sami powrócą na to miejsce. Wiąże się to naturalnie z rozwojem usług i infrastruktury turystycznej - stopniowo powstają w pobliżu kwatery noclegowe, stadniny koni i miejsca degustacji regionalnych wyrobów.

W odpowiedzi na rosnące zainteresowanie turystów od przyszłego sezonu 2025 PTTK Zamość, z okazji 95 lecia istnienia Oddziału, uruchamia nową trasę tematyczną - „Szlak bitwy pod Komarowem 1920”.

Niech wyjątkowość tego miejsca udziela się kolejnym tysiącom odwiedzających, którym przybliżymy historię tego obszaru. Jesteśmy pewni, że pozostaną oni pod wielkim wrażeniem, odczuwając dumę z dokonań polskiej Kawalerii.

Dlatego apelujemy o wpisanie krajobrazu kulturowego pola bitwy pod Komarowem do rejestru zabytków województwa lubelskiego, licząc na to, że nasze poparcie przyczyni się do rozwoju turystyki i gospodarki regionu. Akt ten zabezpieczy szeroko pojęty interes społeczny - mamy nadzieję już w najbliższym czasie.

Prezes
Zarządu Oddziału PTTK
w Zamościu
Renata Agnieszka Linek
Renata Agnieszka Linek